

Presentatie voor
pensioencolloquium Groen

4 mei 2012

Sociale houdbaarheid
wettelijke pensioenen

Greet De Vil - gdv@plan.be

Equipe sociale bescherming en vergrijzing

plan.be

Sociale houdbaarheid van eerstepijlerpensioenen of adequaatheid van pensioenen

→ Zijn pensioenen toereikend om...

1) armoede bij ouderen te voorkomen

2) levensstandaard op een redelijk niveau te behouden bij pensionering

→ Merk op: presentatie focust op eerste pijler, maar ook tweede- en derdepijler

Structuur presentatie

Sociale houdbaarheid pensioenen

1. Armoede bij ouderen beperken

1.1 Stand van zaken

Armoederisico bij ouderen

Doelmatigheid minima uit eerste pijler

1.2 Projectie armoederisico

2. Behoud redelijke levensstandaard bij pensionering

Methodologische noot

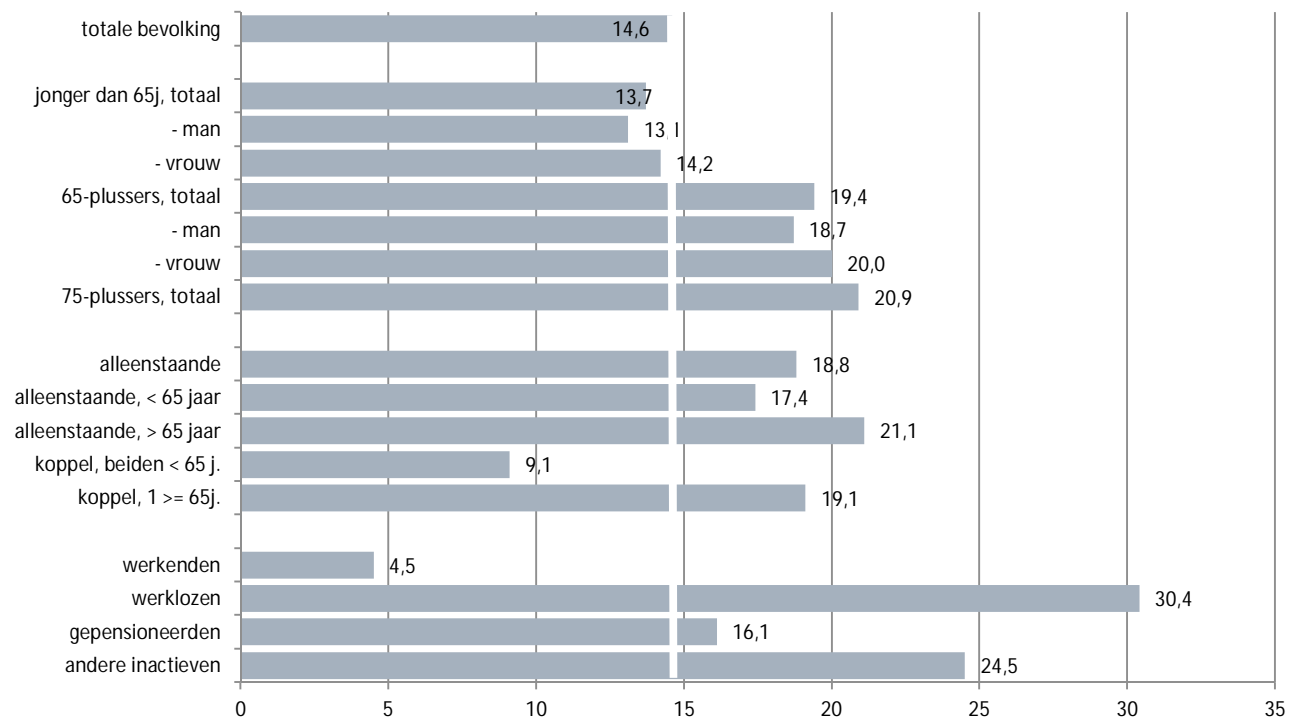
- Armoede: verschillende concepten/definities, vaak gekenmerkt door:
 - multidimensioneel karakter
 - relatief karakter (in tijd en ruimte)
- Inkomensdimensie van armoede
 - armoede "risico" als inkomen < armoededrempel
 - armoededrempel: verschillende methoden (wettelijke, relatieve, subjectieve, budget)
 - relatieve armoededrempel: 60% van mediaan equivalent gezinsinkomen (Europese top van Laken (2001), NAPincl,...)
 - equivalent beschikbaar gezinsinkomen: gezinsinkomen gecorrigeerd voor de omvang en samenstelling gezin (via gecorrigeerde OESO equivalentieschaal)
 - op basis van EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions)

Methodologische noot

- Relatieve armoededrempel obv EU-SILC:
 - beperkingen enquêtegegevens: steekproefeffecten, geen collectieve huishoudens, ...
 - inhoud beschikbaar inkomen
geen vermogen (kapitaal, woningbezit): belangrijk element voor levensstandaard ouderen
 - drempel varieert bij andere keuzes over het %, inkomen, ...
 - time-lag: geen actuele situatie
- Stand van zaken op basis van EU-SILC 2010 – inkomen 2009
Armoededrempel = 11.678 € per jaar of 973 € per maand
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Armoederisico bij ouderen (1)

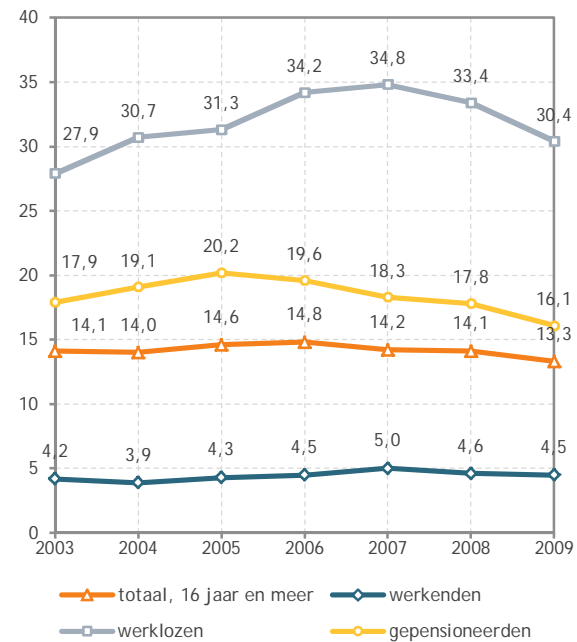
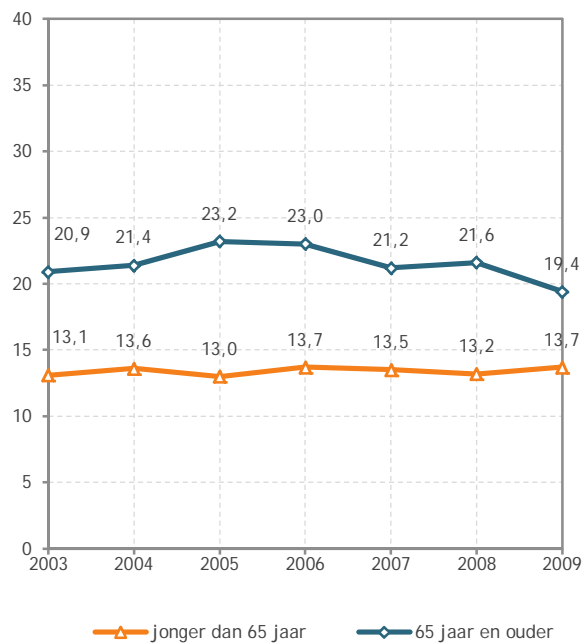
Armoederisico in België naar socio-economische kenmerken, in %

Bron: Eurostat, EU-SILC 2010 (inkomen 2009)

Armoederisico bij ouderen (2)

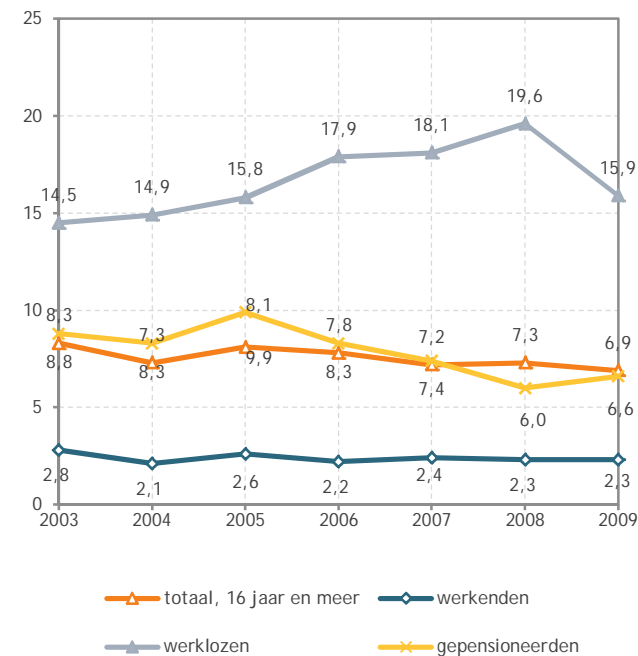
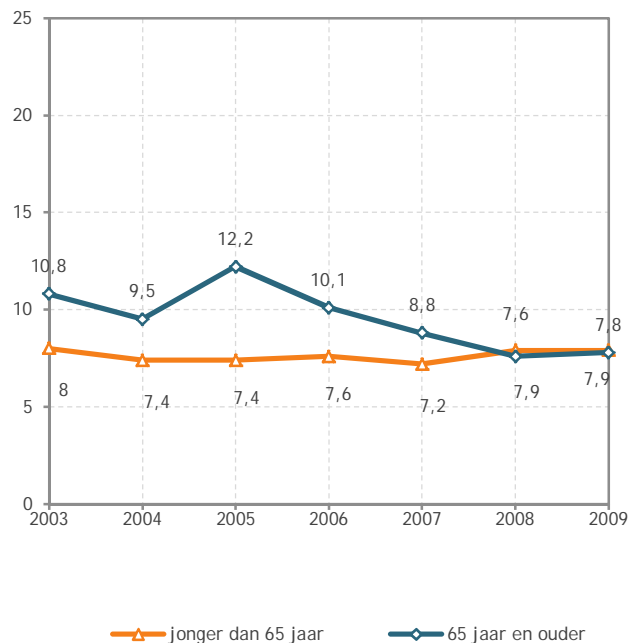
Evolutie armoederisico in België naar leeftijd (links) en socio-economisch statuut (rechts), in %

Bron: Eurostat, EU-SILC 2004-2010 (inkomen 2003-2009)

Armoederisico bij ouderen (3)

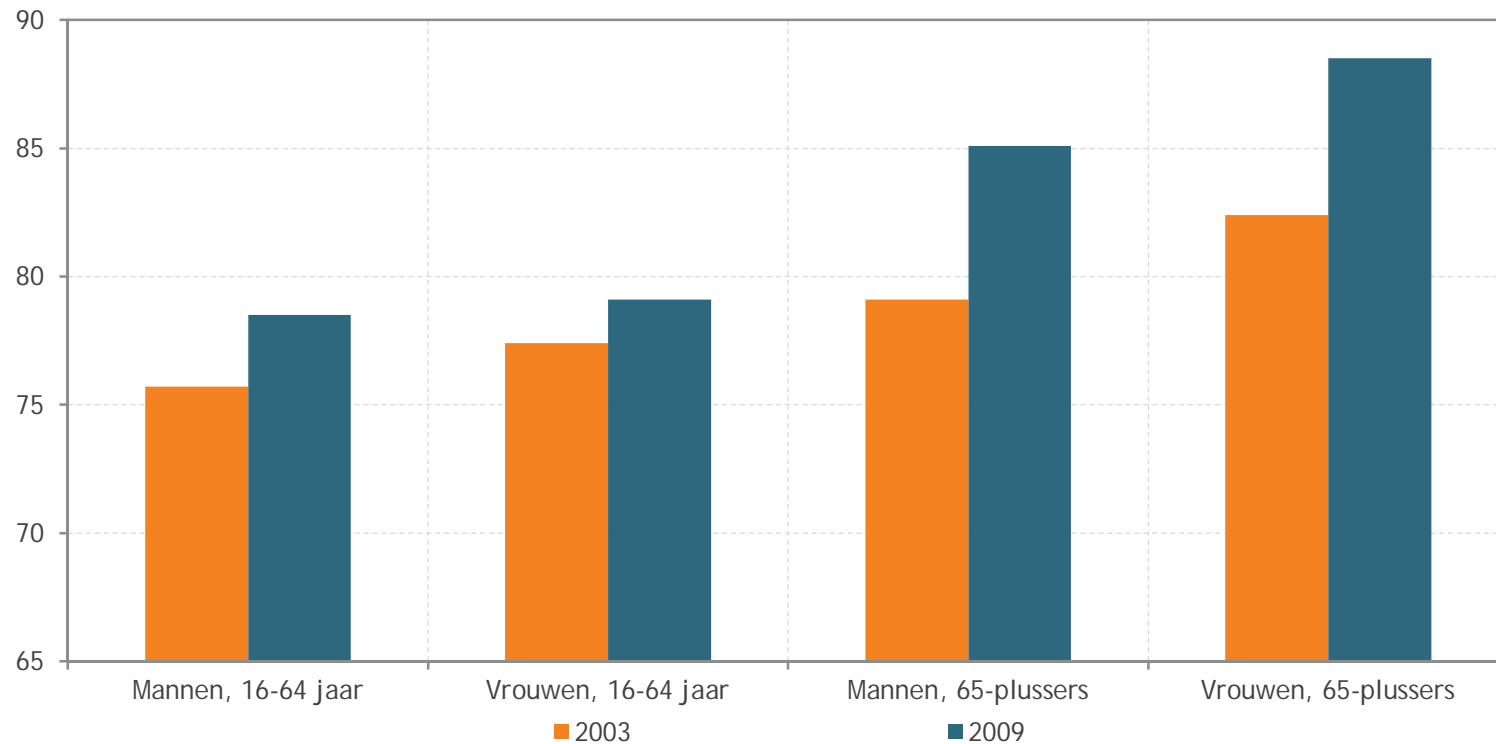
Evolutie armoederisico in België naar leeftijd (links) en socio-economisch statuut (rechts) bij een alternatieve armoededrempel van 50% van mediaan equivalent inkomen, in %

Bron: Eurostat, EU-SILC 2004-2010 (inkomen 2003-2009)

Armoederisico bij ouderen (4)

Evolutie diepte (1) van armoederisico naar leeftijd en geslacht, in %

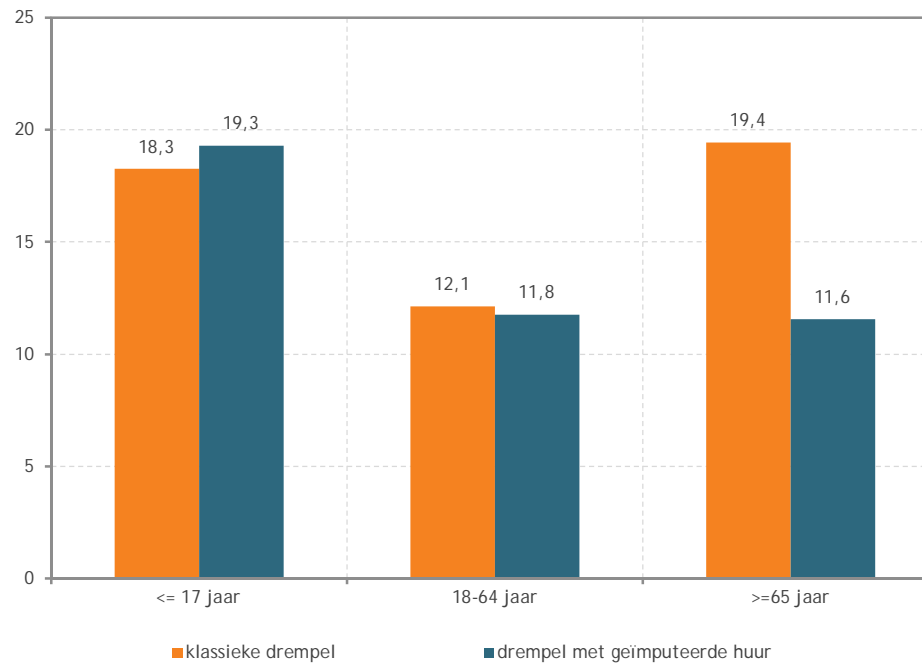
(1) het mediaan inkomen van de populatie met een armoederisico in procent van de armoededrempel

Bron: Eurostat, EU-SILC 2004-2010 (inkomen 2003-2009)

plan.be

Armoederisico bij ouderen (5)

Armoederisico in België naar leeftijd op basis van beschikbaar inkomen rekening houdend met woningbezit(1), in %

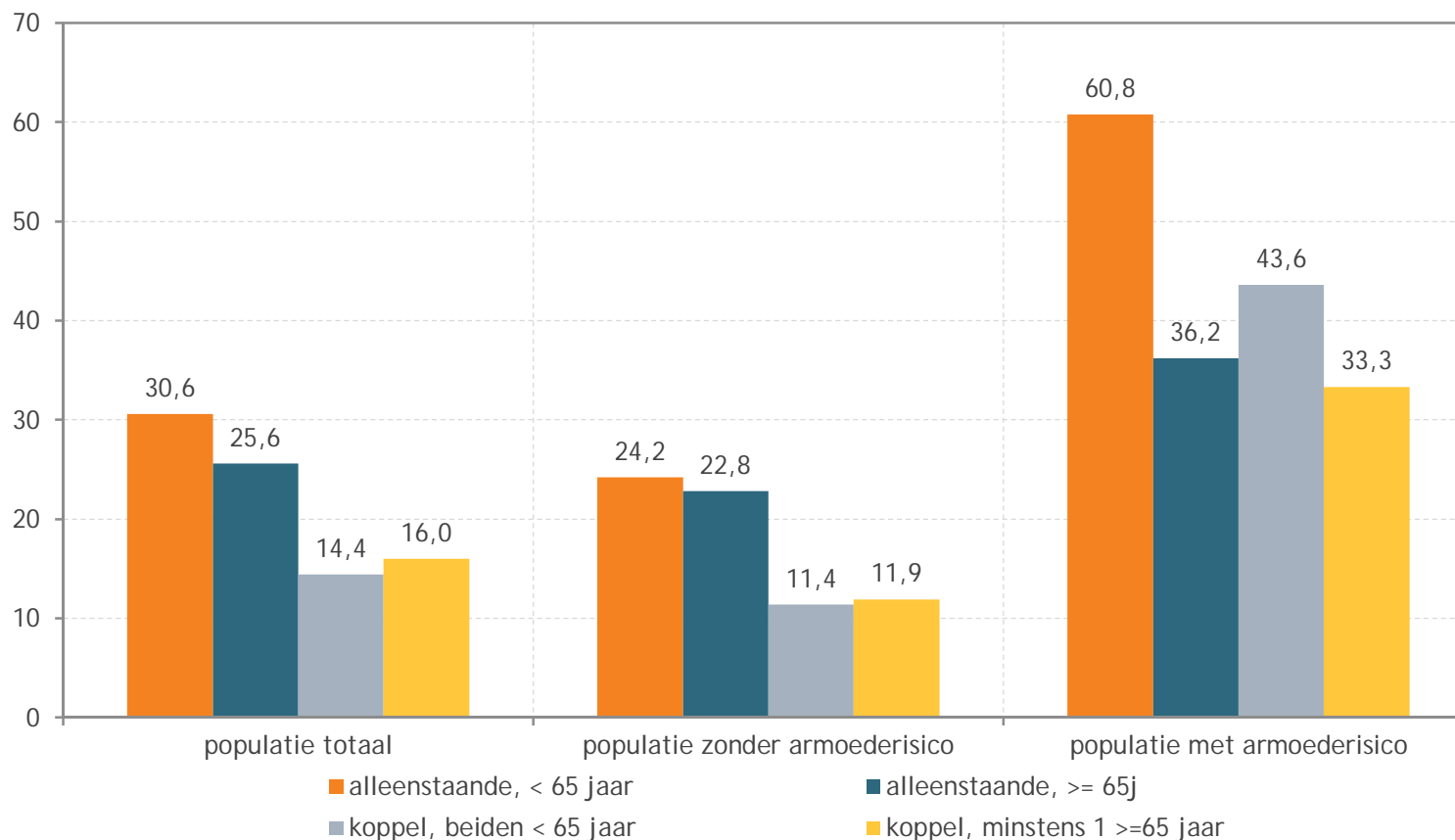

(1) Voor eigenaars en gesubsidieerde huurders wordt bij het gezinsinkomen een huur geïmputeerd en eventuele hypothecaire interestlasten afgetrokken
=> 60% armoededrempel = 1.060,5 €/maand ("klassieke drempel" = 973€/maand)

Bron: FOD Economie – ADSEI, EU-SILC 2010 (inkomen 2009)

Armoederisico bij ouderen (6)

Subjectieve armoedemaatstaf (1), in %

(1) Percentage van de bevolking dat het moeilijk tot zeer moeilijk vindt om de eindjes aan elkaar te knopen

Bron: Eurostat, EU-SILC 2004-2010 (inkomen 2003-2009)

Structuur presentatie

Sociale houdbaarheid pensioenen

1. Armoede bij ouderen beperken

1.1 Stand van zaken

Armoederisico bij ouderen

Doelmatigheid minima uit eerste pijler

1.2 Projectie armoederisico

2. Behoud redelijke levensstandaard bij pensionering

Methodologische noot

Doelmatigheid gegarandeerde minima in armoedestrijd

- Bereiken zij de doelgroep?
- Zijn zij voldoende hoog?

Minimumregelingen:

- Gewaarborgd minimumpensioen (MP)
 - = als berekend pensioen < MP kan het, onder (loopbaan)voorwaarden, opgetrokken worden tot MP
- Minimumrecht per loopbaanjaar in de werknemersregeling sinds 1997
 - = slecht betaalde loopbaan jaren worden in de pensioenberekening verhoogd tot het bedrag van het minimumrecht per loopbaanjaar, onder voorwaarden

Gelijkgestelde perioden, afgeleide rechten,...

Bijstand: inkomensgarantie voor ouderen (IGO), na bestaansmiddelentoets

Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

1. Gerechtigden minima

MP in regeling werknemers (W) en zelfstandigen (Z) (op 1 augustus 2011) (1):

- Ruim 1 op 4 gepensioneerde geniet MP
- 70% van "zuivere" Z (82% van de mannen en 58% van de vrouwen)
- 14% van "zuivere" W (7% van de mannen en 21% van de vrouwen)
- 58% van "gemengd" W+Z (voornamelijk deel Z)

MP in overheidsregeling (O) (in juli 2010):

- 5% van de gepensioneerden die een overheidspensioen hebben

Minimumrecht per loopbaanjaar (MRL):

- voornamelijk bij vrouwen
- aantal loopbaan jaren opgetrokken tot minimumrecht ook groter bij vrouwen
- zal verder aan belang winnen wegens soepelere toegangsvoorwaarden dan MP en sterke verhoging in oktober 2006

(1) Cumul met een overheidspensioen is niet uitgesloten

Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

Inkomensgarantie voor ouderen (IGO), situatie op 1 januari 2011

- bijna 102.000 gerechtigden op IGO (of GIB) of 5,4% van de 65-plussers
- 2/3de zijn vrouwen
- 83% van de IGO-gerechtigden cumuleert IGO met een pensioen (92% bij mannen en 78 % bij vrouwen)
 - 33% met enkel werknemerspensioen
 - 11% met enkel zelfstandigenpensioen
 - 37% met werknemers-en zelfstandigenpensioen
- aandeel gepensioneerden met IGO, naar regeling
 - 3% met enkel werknemerspensioen heeft IGO
 - 9% met enkel zelfstandigenpensioen heeft IGO
 - 10% met werknemers-en zelfstandigenpensioen heeft IGO

Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

2. Bedragen minima

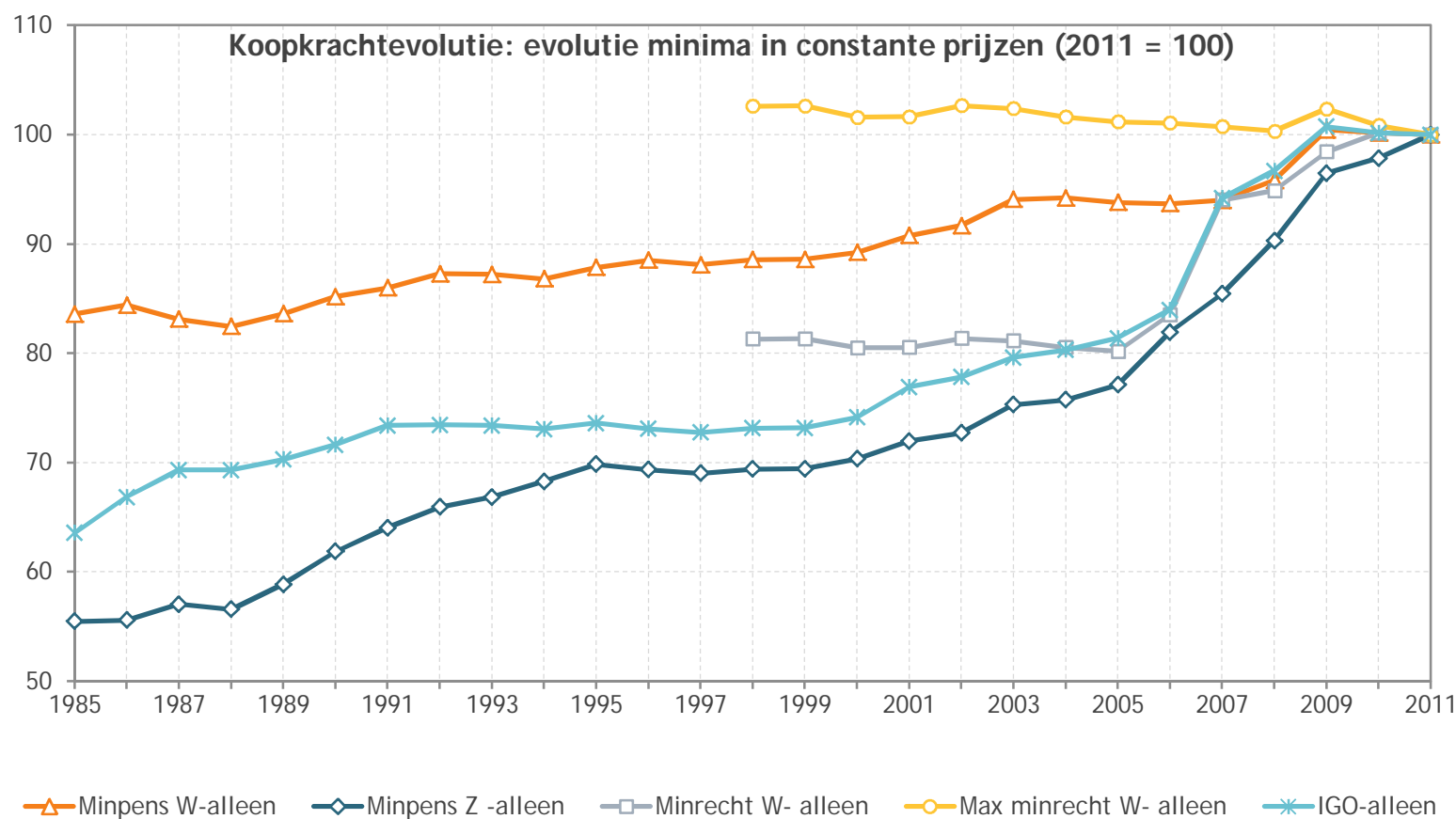
Bedragen na een volledige loopbaan op 1 februari 2012 – in €/maand

	Gezinsbedrag/ samenwonende	Alleenstaande
Minimumpensioenen		
- werknemers	1.359 €	1.088 €
- zelfstandigen	1.336 €	1.027 €
- overheid	1.577 €	1.262 €
Minimumrecht per loopbaanjaar- werknemers		
- minimum (1)	1.360 €	1.088 €
- maximum	1.460 €	1.168 €
Bijstand		
- IGO	1.296 € (648 x 2)	972 €

(1) Pensioen dat bekomen zou worden indien een volledige loopbaan gewaardeerd wordt aan het minimumrecht

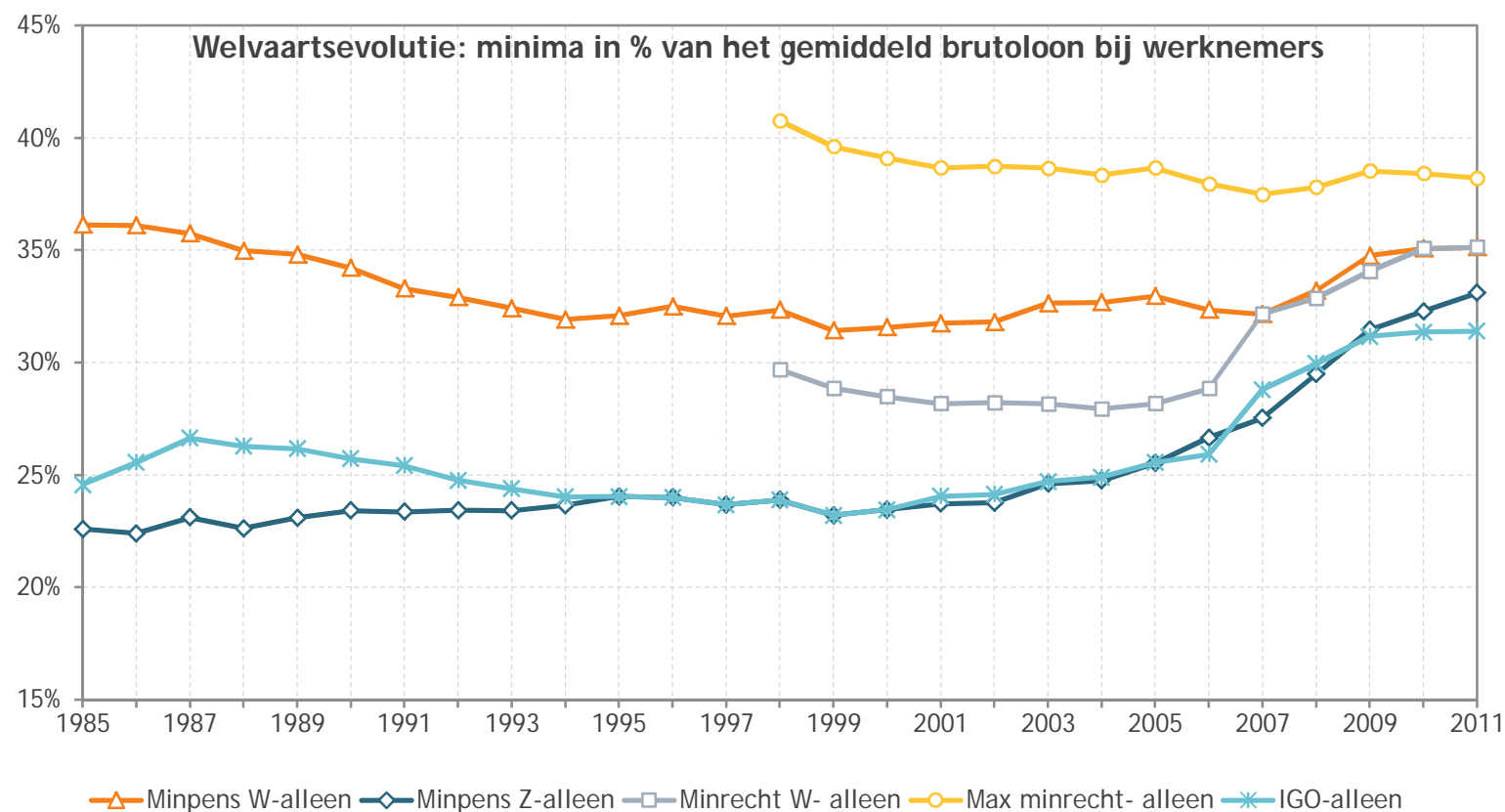
Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

Koopkrachtevolutie van bijstand en minimumpensioenen na een volledige loopbaan voor een alleenstaande

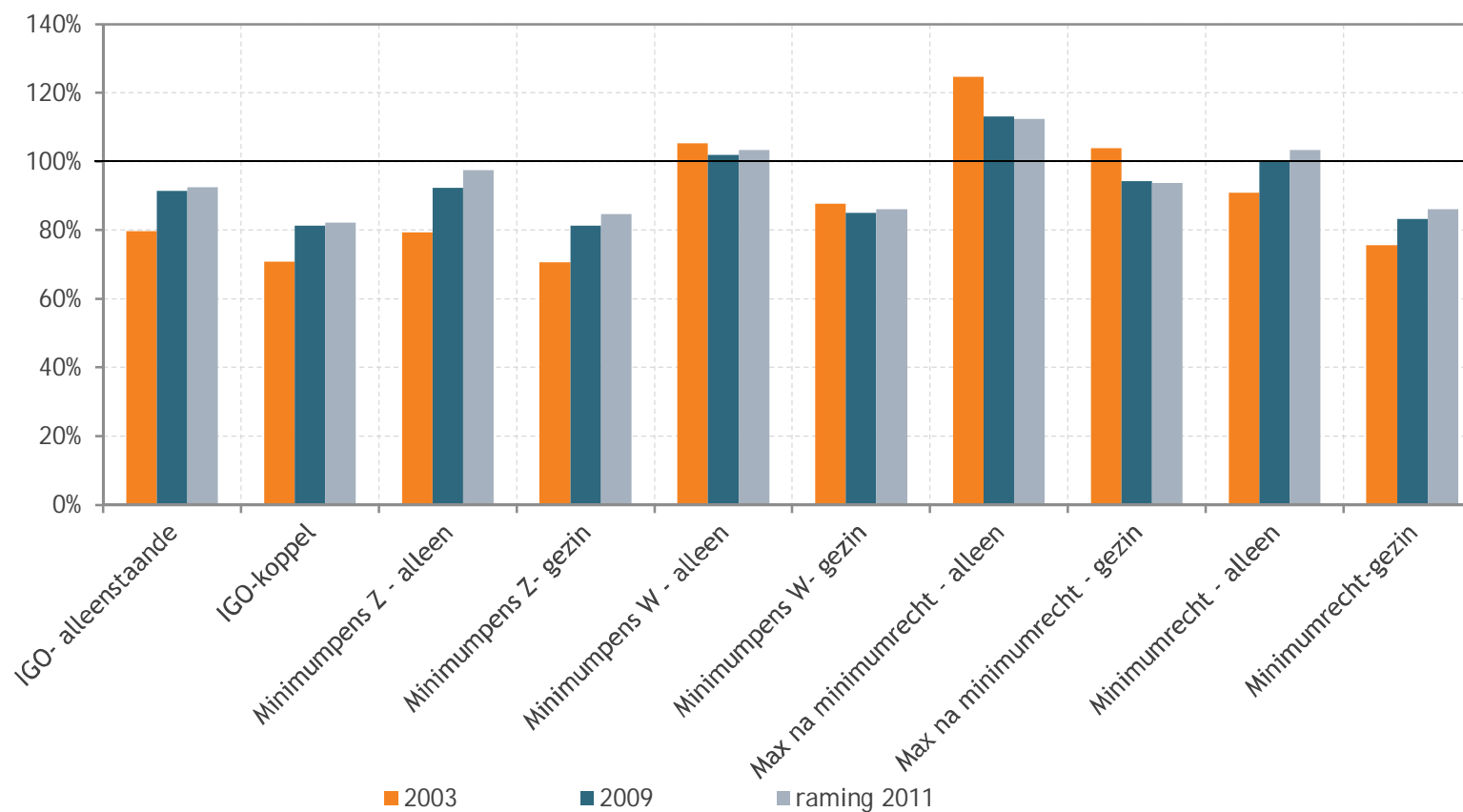
Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

Welvaartsevolutie van bijstand en minimumpensioenen na een volledige loopbaan voor een alleenstaande

Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

Bijstand en minimumpensioenen na een volledige loopbaan, in % van de relatieve armoededrempel op basis van de EU-SILC

Doelmatigheid minima uit 1ste pijlerpensioen en bijstand in strijd tegen armoede

Merk op: verschillen in “equivalentieschaal” gebruikt voor bepalen van relatieve armoededrempel en deze impliciet in regelgeving sociale zekerheid en bijstand

⇒ gezinspensioenen of bijstand voor koppel a priori minder adequaat dan bedragen alleenstaande bij toets met relatieve armoededrempel

Immers, equivalentieschaal bij gehuwd koppel (als verhouding uitkering voor koppel of gezinspensioen tov uitkering voor alleenstaande)

- Pensioenwetgeving minimum werknemers: gewicht van 1,25
- Pensioenwetgeving minimum zelfstandigen: gewicht van 1,30
- IGO: gewicht van 1,33

- Relatieve methode: gewicht van 1,5

Structuur presentatie

Sociale houdbaarheid pensioenen

1. Armoede bij ouderen beperken

1.1 Stand van zaken

Armoederisico bij ouderen

Doelmatigheid minima uit eerste pijler

1.2 Projectie armoederisico

2. Behoud redelijke levensstandaard bij pensionering

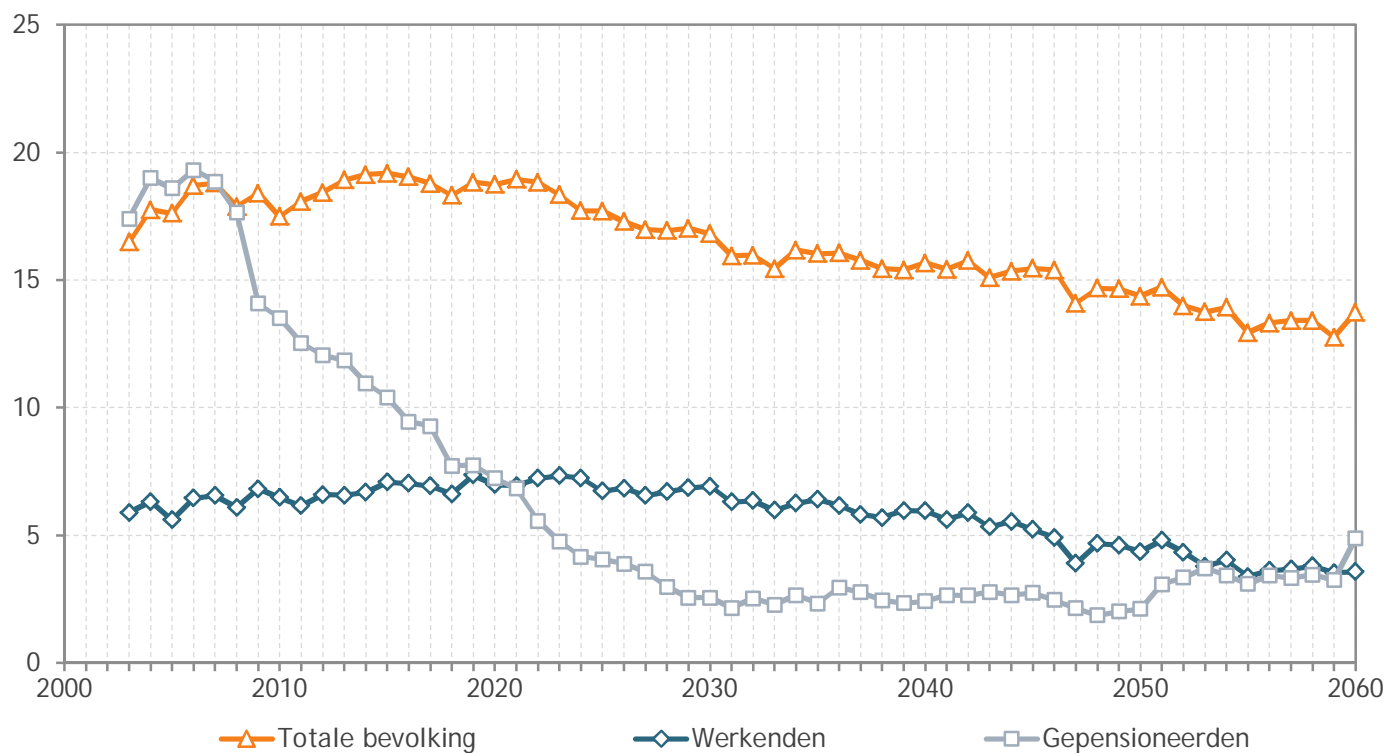
Projectie van armoederisico bij ouderen - resultaten van model MIDAS

Enkele kenmerken van MIDAS

- “Microsimulation for the Development of Adequacy and Sustainability”, ontwikkeld door FPB
- Op basis van steekproef (PSBH, Panel Study on Belgian Households (golf 2002) ≠ EU SILC)
- Simulatieperiode: 2003-2060
- Projectie op basis van demografische, macro-economische, socio-economische en sociale beleidsscenario's conform parameters van de Studiecommissie voor de Vergrijzing (coherent met model voor financiële houdbaarheid van vergrijzing (MALTESE))
- Projecties bij ongewijzigd beleid

Projectie van armoederisico bij ouderen - resultaten van model MIDAS

Evolutie armoederisico naar statuut, in %

Bron: Jaarlijks verslag SCvV, 2011

Structuur presentatie

Sociale houdbaarheid pensioenen

1. Armoede bij ouderen beperken

1.1 Stand van zaken

Armoederisico bij ouderen

Doelmatigheid minima uit eerste pijler

1.2 Projectie armoederisico

2. Behoud redelijke levensstandaard bij pensionering

Levensstandaard na pensionering: theoretische vervangingsratio (TRR)

- Vervangingsratio: geeft een indicatie van de mate waarin het pensioensysteem in staat is de levensstandaard van een werkende te behouden wanneer hij op pensioen gaat
 - Formule:
pensioeninkomen tijdens het eerste jaar pensionering /
inkomen uit arbeid tijdens het laatste gewerkte jaar
 - Voorzichtige interpretatie!
 - Geen volledige weergave van algemene levensstandaard (enkel pensioeninkomen)
 - Opgesteld voor theoretische typegevallen, wat niet representatief is voor het totaal aantal gepensioneerden op moment van pensionering
- => eerder orde van grootte

Levensstandaard na pensionering: theoretische vervangingsratio (TRR)

- Vervangingsratio's voor typegevallen, berekend door FOD SZ voor Indicatoren subgroep van Social Protection Committee (SPC) voor EC (Open Methode van Coördinatie)
- « Basistype »: alleenstaande man in werknemersregeling die gedurende 40 jaar voltijds heeft gewerkt, de hele loopbaan het gemiddelde brutoloon van het corresponderende jaar verdiende en op 65 jaar met pensioen gaat. Hij geniet ook een aanvullende pensioen waarvoor vanaf 1992 bijdragen werden gestort ten belope van 4,25% op het brutoloon.
 - varianten, bijvoorbeeld met verschillen naar verloning
 - (1) « laag inkomenstype »: gedurende hele loopbaan 66% van gemiddeld brutoloon
 - (2) « hoog inkomenstype »: continu stijgend loon, van 100% in begin tot 200% van het brutoloon op het einde van de carrière
- Vervangingsratio's in 2010 en 2050

Levensstandaard na pensionering: theoretische vervangingsratio (TRR)

Theoretische vervangingsratio's naar typegeval, voor pensionering in 2010 en 2050

	Basistype		Laag inkomenstype (66% gem Y)		Hoog inkomenstype (100->200% gemY)	
	2010	2050	2010	2050	2010	2050
Bruto vervangingsratio	51,3%	52,7%	59,2%	62,2%	34,3%	26,4%
- 1ste pijler	46,0%	41,1%	53,8%	49,7%	29,7%	20,6%
- 2de pijler	5,4%	11,6%	5,4%	12,5%	4,6%	5,8%
Netto vervangingsratio	74,0%	75,8%	85,1%	88,4%	54,2%	41,9%

Bron: FOD Sociale Zekerheid

Besluit: adequaatheid pensioenen

→ minima en bijstand in strijd tegen armoede

1) Stand van zaken armoederisico (op basis van relatieve armoededrempel van EU-SILC)

- relatief hoog armoederisico bij 65-plussers

→ nuanceren indien rekening wordt gehouden met woningbezit, met “diepte” van armoede

→ dalend verloop sinds 2005, o.a. door sterke verhogingen IGO (vaak als aanvulling op pensioen) (vb +14% in december 2006), stijging minimumrecht per loopbaanjaar en minimumpensioen bij zelfstandigen

=> kloof minima en relatieve armoededrempel op laagste pijl sinds 2003

- optrekken IGO (“wettelijke” armoededrempel) tot armoededrempel?

→ welke drempel?

→ beperkingen drempel (vb time lag)

→ welke equivalentieschaal?

Besluit: adequaatheid pensioenen

→ minima en bijstand in strijd tegen armoede

2) Vooruitzichten armoederisico bij gepensioneerden tot 2060 (op basis van microsimulatiemodel MIDAS - simulatie SCvV 2011)

- tot 2030: verdere daling van armoederisico omwille van:
 - stijgende activiteitsgraad vrouwen → hogere pensioenen en vaker een (hoger) arbeidsinkomen in gezinnen samengesteld uit gepensioneerde en werkende
 - IGO voor alleenstaande boven MIDAS-armoededrempel
- tussen 2030-2050: stabilisatie armoederisico
 - voornamelijk armoederisico voor koppels met IGO
- 2050- 2060: toename armoederisico wegens minder sterke groeihypothese voor IGO ten opzichte van lonen ("loskoppeling" van 0,5%)

Besluit: adequaatheid pensioenen

→ behoud van redelijke levensstandaard na pensionering

- Inkomensterugval op moment van pensionering is groter voor de types met hoge lonen en stijgende werknemerslonen aangezien:
 - 1ste pijlerpensioen berekend is obv volledige loopbaan, dus ook lagere lonen uit begin van de loopbaan
 - meer loopbaan jaren in de pensioenberekening aan de loongrens zullen worden gewaardeerd
 - lage lonen worden opgetrokken tot het minimumrecht per loopbaanjaar (of optrekken pensioen tot minimumpensioen)
- Gunstig fiscaal regime zorgt voor hogere netto vervangingsratio's dan bruto ratio's